

Justitiedepartementet
Enheten för immaterialrätt och transporträtt
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.l3@regeringskansliet.se

Ju2025/01727

2025-10-23

ElektronikBranschen remissvar på Utkast till lagrådsremiss avseende privatkopieringsersättning

Om ElektronikBranschen

ElektronikBranschen företräder hela branschen inom konsumentelektronik, från leverantör till distributör och slutligen handlare. Våra medlemsföretag lever på en marknad med stark global konkurrens i alla led. Som medlemsorganisation arbetar vi tillsammans med medlemmarna för att stärka branschen. ElektronikBranschen tecknar "branschavtalet" med Copyswede.

Inledning

Syftet med privatkopieringsersättning är att kompensera rättighetshavare av upphovsrättsligt skyddade verk för den skada de lider när privatpersoner (konsumenter) använder sin rätt enligt upphovsrättslagstiftningen att för eget bruk kopiera dessa verk. Privatkopieringsersättning är därmed inte ett generellt stöd som syftar till att stötta kultursektorn i Sverige. Det kan finnas goda skäl att upprätthålla sådana typer av stödsystem, med syftet att bibehålla ett rikt och brett kulturliv i Sverige där rättighetshavare får ersättning för sin prestation. Men privatkopieringsersättning måste ses för vad den är – en direkt ersättningsordning för ett mycket specifikt konsumentbeteende i form av uppkommen beaktansvärd skada av laglig privatkopiering inom ramen för den inskränkning som följer av 12 § upphovsrättslagen.

ElektronikBranschen vill framhålla att vi som bransch inte på något sätt principiellt är motståndare till att rättighetshavare ska erhålla ersättning vid användning av sina verk. Behovet av en ersättningsordning för privatkopiering kommer därmed att finnas om det förekommer sådan (ekonomiskt skadlig) kopiering som ordningen är tänkt att täcka. Frågan är däremot hur

vanligt förekommande detta beteende faktiskt är, och vilken faktisk ersättningsgill skada som rättighetshavarna lider, samt om det är relevant att elektronikbranschen ska vara mellanhand.

ElektronikBranschen framhåller i detta svar att det i dagsläget inte är vanligt förekommande med privatkopiering och att detta beteende kan förväntas minska ytterligare i takt med att teknikutvecklingen och konsumentbeteendet fortsätter att förflyttas mot streamad mediakonsumtion.

Utöver det vill vi påminna om att ElektronikBranschens medlemmar inte är de som är ersättningsskyldiga – det är konsumenterna som ska betala avgiften till rättighetshavarna. Branschen är enbart en mellanhand genom vilken ersättningen tas ut och sedan flyttas över till konsumentledet. Som framhålls i detta svar anser ElektronikBranschen att det är principiellt fel att näringsidkarna inom elektroniksektorn ska riskera lida ekonomisk skada för att upprätthålla en ersättningsordning för ett beteende som företagen inte kan ägna sig åt.

Särskilt då denna ordning vilar på grunder som inte är förankrade i verkliga förhållanden gällande förekomsten av kopiering, skadan detta orsakar och utan tillräcklig hänsyn till att lagringsutrymmet på anordningar som träffas används till väsentligen andra ändamål än just privatkopiering. En fungerande privatkopieringsersättningsordning måste utgå från hur verkligheten är beskaffad, både gällande förekomsten av den avgiftsbelagda aktiviteten och gällande de enheter som sådan kopiering hypotetiskt kan ske på.

Regeringen har genom beredningen av nu liggande förslag tagit betydande steg mot att göra systemet mer legitimt, mer proportionerligt och mer ändamålsenligt. Däremot kvarstår ett antal större utmaningar för att ersättningen ska uppfylla sitt syfte och inte orsaka orimlig skada för näringsidkarna inom elektronikbranschen. Därför behöver lagstiftningen konstrueras på ett sådant sätt att inte det är näringsidkarna som de facto är de som i slutändan ska stå kostnaden för privatkopieringsersättning samt även säkerställa att lagstiftningen står i linje med teknikutvecklingen och kopieringsbeteendet.

ElektronikBranschens allmänna ställningstaganden

I enlighet med vad som tidigare framförts i samband med lagstiftningsarbetet får följande inledningsvis framhållas: ElektronikBranschens allmänna ställningstaganden i enlighet med vad som tidigare har framförts i detta lagstiftningsärende, inklusive de synpunkter som den 11 april 2025 avlämnades i remissvar på förslaget *Ändrade ersättningsregler för privatkopiering*, kvarstår oförändrade. Vad som där framhållits av ElektronikBranschen gäller alltså även om vissa av dessa aspekter inte tas upp specifikt i detta remissyttrande.

ElektronikBranschen vidhåller således:

- att kraven för att en anordning ska vara aktuell för avgift måste skärpas betydligt. Begreppet "särskilt ägnat" (26 k § URL första stycket) behöver därmed, i enlighet med

förslaget i utredningen *Privatkopieringsersättningen i framtiden*, SOU 2022:20

("Utredningen"), ersättas med ett annat begrepp med utökade krav på påvisad privatkopiering som leder till en beaktansvärd skada för rättighetshavarna.

- att avgifterna behöver sänkas väsentligen i relation till de avgiftsnivåer som följer av branschavtalet.

Kraven enligt nuvarande lagstiftning och enligt Förslaget är för lågt ställda avseende vilka anordningar som ska beläggas med avgift. Detta gäller såväl vad avser kravet på omfattningen av påvisad privatkopiering på respektive anordning, som den ekonomiska skada som sådan eventuell privatkopiering i så fall orsakar rättighetshavarna. Det innebär bland annat att begreppet "särskilt ägnat" behöver utrangeras. Anordningar som faktiskt inte används för privatkopiering i *betydande utsträckning* samt dessutom leder till *påvisad beaktansvärd skada*, bör överhuvudtaget aldrig kunna bli aktuella för att bli belastade med privatkopieringsavgift.

Avgiftsnivåerna i Förslaget, även med beaktande av de föreslagna sänkningarna, är alldeles för höga, vilket närmare redogörs för i detta yttrande. De i branschavtalet angivna nivåerna motsvarar inte en rimlig ersättning.

Inställning till förslaget i korthet

ElektronikBranschen ställer sig positiv till:

- att ersättningen inte ska betalas vid importtidpunkten utan vid försäljningen av en anordning.
- att det införs ett frivilligt sekundäransvar för elektronikbranschen (det s.k. återförsäljarsystemet där näringsidkare i senare handelsled har rätt, men inte skyldighet att överta redovisnings- och betalningsansvaret från en importör) samt att organisationen, Copyswede, inte får motsätta sig ett sådant övertagande utan godtagbara skäl.
- att det förtydligas att näringsidkare som i yrkesmässig verksamhet från utlandet säljer anordningar direkt till konsument är ersättningskyldiga.
- att det ska införas en lagreglerad rätt till återbetalning av felaktigt debiterad privatkopieringsavgift.
- att avgiftsnivåerna sänks och att det införs en taknivå (dock noteras att såväl ersättningsnivåerna som taknivån i förslaget är satt alldeles för högt, enligt vad som närmare utvecklas nedan).
- de nya kraven på Copyswede att agera genom likabehandling och inte agera i strid mot regelverket i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt samt den utökade tillsynen över organisationens agerande härvidlag.
- att framställare fotografiska bilder respektive framställare av kataloger med mera inte ska omfattas av rätten till privatkopieringsersättning.
- att ersättningsrätten inte längre ska gälla anordningar för analog upptagning.

ElektronikBranschen avstyrker bland annat:

- att begreppet "särskilt ägnat" bibehålls samt att det sker en utvidgning av begreppet "särskilt ägnat" genom borttagandet av olika begränsningsregler som gör att nya anordningskategorier kan komma att omfattas av regelverket. Begreppet bör bytas ut mot "betydande utsträckning" enligt Utredningens förslag, samt att det måste ha varit fråga om ett verk som utnyttjats i förvärvssyfte. ElektronikBranschen föreslår därför att det i lagtexten ska anges att endast "anordningar som i betydande utsträckning används för privatkopiering" ska kunna medföra en ersättningsskyldighet. Anordningar som endast i obetydlig omfattning påverkar upphovsmän ekonomiskt ska inte leda till rätt till ersättning i något fall.
- att avgifterna bestäms till den föreslagna nivån. Såväl tariffen i relation till lagringsutrymme som föreslaget takbelopp i Förslaget är alldeles för högt. Det bör även tillföras en miniminivå på lagringsutrymme.
- att det införs en indexreglering.
- att det uttalas att nivån i branschavtalet skulle anses motsvara en rimlig ersättning.
- att det framförs att så kallad off-line-användning inom ramen för strömningstjänster sannolikt är att betrakta som privatkopiering.
- att det uttalas att det skulle kunna vara ett argument för ökad ersättning att fler rättighetshavare har rätt till den ersättning som organisationen, Copyswede, inkasserar från näringsidkarna vad avser privatkopieringsersättning.

Ovan punkter avser inte att vara uttömmande utan endast avsedda att lyfta upp några enskilda synpunkter på Förslaget vad som framförts i lagstiftningsarbetet samt nedan framhålls oförändrat även om det inte framgår av punkterna ovan.

Närmare kommentarer till förslaget

"Särskilt ägnat" ska bytas ut mot "betydande utsträckning"

Kraven för att en anordning ska vara aktuell för avgift måste skärpas betydligt. Begreppet "särskilt ägnat" ska ersättas med begreppet "i betydande utsträckning".

Det föreslås att ersättningsrätten även i fortsättningen ska gälla anordningar som är särskilt ägnade för privatkopiering. ElektronikBranschen avstyrker förslaget.

ElektronikBranschen framhåller med emphasis att lagstiftaren i stället ska välja det förslag som Utredningen kom fram till. Där föreslogs att begreppet "särskilt ägnade" ska ersättas med begreppet "i betydande utsträckning".

ElektronikBranschen delar inte uppfattningen att Utredningens förslag i denna del skulle vara nära sammankopplat med förslaget att inrätta en privatkopieringsnämnd. Det går enligt ElektronikBranschen inte att utläsa av Utredningens överväganden under punkten 9.2.1.

Utredningens förslag rörande utträngningen av det obsoleta begreppet "särskilt ägnat" har således fortsatt relevans, oaktat att en kommande lagreglering inte innefattar ett förslag om att en privatkopieringsnämnd inrättas. Utredningens förslag var vidare även helt i linje med EU-rätten. Förslaget skulle med fördel gå att införa genom nationell lagstiftning.

Kombinationen av att ta bort begränsningen till "ljud och bild" samt bibehålla systemet med en i lag given tariff samtidigt som man bibehåller de mycket lågt ställda kraven på påvisad privatkopiering, kommer obönhörligen att leda till en överkompensation för rättighetshavarna. Överkompensationen kommer att ske på konsumenternas bekostnad, med högre konsumentpriser för svenska konsumenter.

Det huvudargument som förs fram som skäl för att behålla begreppet "särskilt ägnat" i Förslaget är att det är ett begrepp som har prövats rättsligt ett antal gånger i svenska domstolar. Enbart det faktum att begreppet "särskilt ägnat" har varit föremål för ett antal rättsliga tvister kan i sig inte vara ett argument för att använda ett begrepp som syftar till att bättre avgränsa området för när privatkopieringsersättning rimligen kan tas ut och säkerställa att avgifter inte belastar anordningar som inte leder till skada eller en obetydlig sådan.

De föreslagna avgiftsnivåerna är alldeles för höga

De angivna avgiftsnivåerna i Förslaget är alldeles för höga och måste sänkas betydligt, såväl avgiften i relation till lagringsutrymme som takbeloppet. Avgifterna behöver kraftigt reduceras även i relation till de avgifter som utgår enligt nuvarande branschavtal. Nedsättningsgrunderna behöver förtydligas för att säkerställa att det finns adekvata möjligheter att justera nivån nedåt när den i lag angivna avgiften blir för hög. ElektronikBranschen delar inte Förslagets resonemang vad avser utgångspunkterna för vad som är en samlad rimlig kompensation.

ElektronikBranschen vill inledningsvis framhålla att det är olämpligt med en lösning där avgiften i lag anges i relation till lagringsutrymme, eftersom en sådan lösning på samma sätt som tidigare blir obsolet med pris- och teknikutveckling.

Ska avgiftsmodellen likväl bibehållas, ser dock ElektronikBranschen positivt på att takbelopp införs och avgifterna sänks jämfört med nuvarande lagstiftning. ElektronikBranschen delar uppfattningen att en ersättning som utgår från lagringsutrymme måste kombineras med ett takbelopp.

ElektronikBranschen delar uppfattningen att det står klart att avgiftsnivåerna i lag behöver sänkas kraftigt för att bättre motsvara förekommande privatkopiering och rådande marknadsförhållanden. ElektronikBranschen delar också uppfattningen att taknivåerna inte får sättas så högt att de inte uppfyller sitt syfte.

ElektronikBranschen bedömer dock att de nu föreslagna avgiftsnivåerna och takbeloppet är alldeles för höga. Den nu föreslagna justeringen till 1 krona per GB framstår inte som adekvat,

särskilt med hänsyn till den extrema utveckling som de facto har skett sedan nuvarande tariffer satts.

I denna del ska framhållas att taket år 2005 var 6 kronor. Det tak som föreslås på 100 kr per enhet är således många gånger högre än det tak som gällde enligt tidigare privatkopieringsavgiftsreglering, trots att alla utvecklingstendenser pekar på att avgifterna tvärtom ska sänkas exceptionellt i relation till lagringsutrymme. En ökning av taket från 6 kr till 100 kr även justerat med värdeförändring utgör en reell avgiftshöjning på över 1 000 %. Och detta samtidigt som privatkopieringen minskat exceptionellt med anledning av teknikutvecklingen och ändrade konsumentbeteenden.

Det bör även klargöras att lagringsutrymmen under en viss storlek helt ska undantas då det inte i något fall kan vara föremål för privatkopiering, annat än sådan eventuell skada som är helt obetydlig. Sådana lagringsutrymmen kan inte i något fall leda till en teoretisk skada och ett undantag för dessa är förenligt med branschavtalets regleringar.

ElektronikBranschen delar dock inte Förslagets resonemang vad avser utgångspunkterna för vad som är en samlad rimlig kompensation. Avgifterna behöver nämligen kraftigt reduceras även i relation till de avgifter som utgår enligt nuvarande branschavtal. Det är således inte en korrekt utgångspunkt att den ersättning som branschavtalet genererar på en schabloniserad nivå bör betraktas som en indikation på vad som enligt nuvarande ordning är en rimlig ersättning.

ElektronikBranschen framhåller därför återigen att ersättningsnivåerna i branschavtalet inte är en relevant utgångspunkt vid bestämmandet av ersättningens storlek. Som framgår av Förslaget förhandlades avtalet fram under mycket speciella premisser, bland annat till följd av att parterna samtidigt enades om den så kallade historiska skulden, där ersättningsnivån bakåt (där det inte fanns någon möjlighet att övervältra kostnaderna på konsumentkollektivet) hölls nere mot att avgifterna framåt blev högre. Att avgifterna inte har varit möjliga att övervältra på konsumentkollektivet är i sig en omständighet som påvisar att det svenska systemet inte varit förenligt med EU-rätten.

ElektronikBranschen bedömer att nivåerna i branschavtalet överhuvudtaget inte avspeglar den skada som rättighetshavare kan ha lidit av privatkopiering. Den samlade ersättning som nuvarande ordning genererar är således inte rimlig. Utvidgningen av anordningsbegreppet får inte heller leda till att flera anordningar i en och samma kopieringskedja belastas.

Systemet med en i lag given avgift leder i sig till uppenbar risk för överkompensation. En direktivkonform tolkning anger vidare att det svenska systemets avgiftsstruktur, inklusive dess regler om nedsättning, i slutändan ska resultera i en rimlig ersättning för den hypotetiska skada som lovlig privatkopiering inom ramen för den i lag givna inskränkningen resulterar i. Det följer av EU-rättslig praxis att det i ett nationellt avgiftssystem som det som Sverige har valt, ska vara möjligt att överföra den faktiska kostnaden på slutkonsumenten (ElektronikBranschens aktörer själva företar inga åtgärder som leder till ett upphovsrättsligt förfogande inom ramen för inskränkningen).

Med angivna nivåer är det högst tveksamt om den möjligheten finns. Det går inte att skönja i Copyswedes historiska agerande någon vilja att eftersöka var den hypotetiska skadan kan ligga eller ett intresse av att utreda om det föreligger någon nedsättningsgrund.

De nu i lag aktuella tarifferna är fastställda utifrån förhållandena 2004/2005. Exempelvis kan följande utvecklingstendenser konstateras som var för sig och gemensamt får till följd att ytterligare kraftig sänkning ska ske:

- a) Privatkopieringen har minskat exceptionellt.
- b) Behovet av att nedladda ljud och rörlig bild har över tid minskat exceptionellt.
- c) Lagring av användar-producerat material har ökat till följd av ändrade konsumentbeteenden och teknikutveckling.
- d) Storleken på filer (formaten) för ljud och rörlig bild som teoretiskt kan nedladdas på anordningar har ökat exceptionellt över tid. Storleken på filer betyder inte det att den ekonomiska skadan vid kopiering ökat motsvarande då det är orelaterat till mängden konsumtion.
- e) Storleken på lagringskapacitet har ökat exceptionellt som påverkat en linjär höjning av avgiften som är helt baserad på storleken på lagringsutrymmet oaktat att utvecklingen inte har haft någon koppling till utökat behov av att privatkopiera. Dessutom används detta utrymme av operativsystem (som tar stor andel av lagringsutrymmet) samt privata bilder (kamera, appar med mera).
- f) Det ungefärliga genomsnittliga konsumentpriset har sjunkit exceptionellt över tid i relation till lagringsutrymme. Andelen av priset som utgörs av privatkopieringsersättningen ökar succesivt över tid till följd av teknik- och prisutvecklingen på marknaden.

Samtliga ovan faktorer talar för en kraftig sänkning av den i lag givna tariffen, långt under de nivåer som nu föreslås i Förslaget. Uppgifterna om denna utveckling kommer från en rad olika källor som alla pekar åt samma håll.

Ersättningsnivåerna i lagtexten som nu föreslås en reduktion av måste, mot denna bakgrund, till en början sättas i en kontext av vad man såg framför sig år 2004/2005 när lagstiftaren bestämde ursprungsnivån. Annars är det lätt att förledas att se en på ytan "kraftig sänkning" i fel kontext. Vad som har hänt är nämligen att teknik- och marknadsutvecklingen har gjort avgiftsmodellens uppbyggnad har lett till en extrem uppgång av avgiftsnivåerna i alla avseenden men särskilt i relation till andelen av konsumentpriset.

Som ett belysande exempel hade toppmodellen på hårddiskar år 2004/2005 ett lagringsutrymme på 1–2 GB, medan motsvarande toppmodell redan år 2016 hade ett lagringsutrymme på 128–256 GB – med andra ord en ökning på många tusentals procent. Prisutvecklingen för dessa minnen har samtidigt haft en motsvarande dramatisk utveckling där priset på en USB-sticka från år 2003 till år 2018 haft en prisutveckling som gjort att man får *1000 gånger mer minne per krona*, jämfört med 15 år tidigare. Denna utveckling har fortsatt alltsedan 2018 och ytterligare accentuerat

behovet av lagförändringar. Om lagstiftaren nu väljer att behålla – den egentligen helt otidsenliga modellen med avgift i relation till lagringsutrymme – måste denna gång avgiftsnivåerna sänkas ytterligare för att inte gå i otakt med omvärlden och marknadens funktion i den tekniska nutiden och framtiden. Med aktuellt Förslag riskerar vi snabbt hamna i samma problematik som var själva orsaken till att detta lagstiftningsarbete initierats. Det vill säga att lagstiftningen sedan länge hade gått ut tiden och blivit helt obsolet.

För att ta ytterligare ett exempel från en annan anordningskategori. 2010 var lagringsutrymmet på en mobiltelefon mycket begränsad samtidigt som en normalmodell i dagsläget har ett lagringsutrymme om 128 GB - 512 GB. En mobiltelefon skulle med tillämpning av nuvarande lagtext ha en avgift på 2 048 kr. Detta påvisar hur en avgift i lag snabbt kan bli orimlig med hänsyn till teknik- och marknadsutveckling som beskrivs ovan. Återigen är det vidare så att en mobiltelefons lagringsutrymme i dagsläget i största utsträckning består av exempelvis ett kraftfullt operativsystem, förinstallerade appar, back-up, utrymme samt användargenererat material i form av privata bilder. Således används lagringsutrymmet för helt andra ändamål än för ersättningsgill privatkopiering. Dessutom är lagringsutrymmena många gånger i stora delar oanvända med oförbrukad lagringskapacitet som uppenbart inte är relevanta att beakta när ersättningen ska fastställas. Såväl tariff som tak måste således även ur denna aspekt sänkas betydligt jämfört med Förslaget. Annars riskerar justeringen i praktiken inte resultera i en nödvändig justering av avgiftsnivån.

Även med en beräkning med den tariff som nu föreslås, dvs. 1 krona per GB, blir resultatet att ersättningen utgör en helt ohanterlig del av konsumentpriset i många fall. Det kan vidare konstateras att det inte skedde en smidig övergång till en lägre avgift, utan under många år togs det ut avgifter som i praktiken inte gick att ta ut på konsumentkollektivet.

De anordningar som kan bli föremål för avgift är en del av den globala marknadsekonomi. Detta gör att ett för högt avgiftsuttag inte kan hanteras genom att öka priser.

Elektronikbranschen kännetecknas av exempelvis följande generella marknadsförutsättningar sedan de nu gällande avgifterna fastställdes 2004/2005:

- Generellt sjunkande priser
- Hög konkurrensutsättning där priset inte kan sättas godtyckligt med hög priskänslighet
- Ingen egen aktör kan utöva kontroll över prissättningen
- Hög marginalpress
- Små prishöjningar förflyttar konsumenter

Se vidare i bilagd rapport, *Bilaga 1*.

Marknadens funktion påverkas således negativt redan vi måttliga avgiftsuttag. En anordning har små marginaler. En ordning där ett för högt avgiftsuttag i sig innebär att efterfrågan, på grund av

konsumenternas priskänslighet, kan minskar kraftigt är inte proportionerlig. Syftet med avgiften är inte att minska privatkopieringen genom att minska efterfrågan på anordningar som kan användas för sådan kopiering. Syftet med ersättningsordningen är att ge en rimlig kompensation erlagd av konsument till rättighetshavare. Därför behöver systemet utformas på ett sådant sätt att det inte har någon påverkan på konsumentefterfrågan på produkterna i fråga.

Copyswede har i tidigare rättsprocesser rörande fastställandet av avgiftsnivån för privatkopieringsersättningen för en konsumentprodukt, lämnat påståendet att man "inte i någon mån ska beakta bolagens företagsekonomiska intressen när avgiftsnivån bestäms".

Vidare har följande syn framförts av Copyswede i samband med att en nedsättning ska aktualiseras i relation till för högt uttagna avgifter i ett mål som rörde USB-minne och där det bland annat kunde påvisas de effekter som illustreras i grafen ovan. Frågan i målet var således om det fanns grund för nedsättning med hänsyn till maknadspriset;

*"En nedsättning med hänsyn till marknadsförhållandena i övrigt kan vara motiverad för att se till att ersättningen för en anordningstyp inte blir orimlig i förhållande till ett ungefärligt konsumentpris för anordningen i fråga. Det som ska undvikas är att ersättningen orsakar en marknadsstörning eller en orimlig konsumentbelastning. **En nedsättning anses kunna bli aktuell t.ex. om ersättningen är så hög att den överstiger konsumentpriset [fet här].**"*

Inte ens när avgiften således kunde påvisas vara 35 % av konsumentpriset på en vara kunde Copyswede vidgå att det förelåg grund för nedsättning. Enligt ElektronikBranschen är det en felaktig utgångspunkt. Notera särskilt att detta är en marknad med ofta mycket små marginaler och transparens.

Det är således detta synsätt som näringsidkarna i realiteten möter när ärendet övergår till ett rättsligt förfarande. Det är därför helt nödvändigt att avgifterna i lag samt takbelopp garanterar att dessa situationer inte kan uppkomma i framtiden.

När Copyswede kräver avgifter som är så höga att de i realiteten, givet marknadens funktion, inte är möjliga att övervältra på konsument då de är marknadsstörande, medför det att systemet inte fungerar på det sättet det är tänkt och inte heller förenligt med de EU-rättsliga principerna. I stället stannar kostnaden på en aktör som inte är orsak till den hypotetiska skadan.

När man ska fastställa om avgiften med hänsyn till omständigheter hänförliga till anordningen eller marknaden är oskäligt hög, är det följaktligen inte möjligt att, såsom Copyswede gör, helt bortse ifrån marknadsaktörernas intressen och möjligheter att bedriva en verksamhet med en avgift på den nivå Copyswede kräver. Mot bakgrund av att Copyswede enligt vad ElektronikBranschen kan bedöma saknar en insikt i att det är nödvändigt för ersättningsordningens legitimitet att ta sådana hänsyn, så måste det i stället göras av lagstiftaren på ett tydligare sätt än i Förslaget.

Nedsättningsgrunderna har således visat sig inte vara ett tillräckligt effektivt verktyg för att avgifterna ska kunna följa pris- och teknikutvecklingen i det praktiska rättslivet.

Närmare om prisutvecklingen

Det följer av många rapporter att prisutvecklingen alltsedan år 2005, när nuvarande avgiftsreglering utformades, konstant har sjunkit successivt. Se exempelvis docent Mattias Ganslandts utredning *Pris och användning av privat datalagring för multimedia, Bilaga 2*.

Prisnedgången beräknat per GB har varit mycket dramatisk sedan år 2005 och har även fortsatt efter år 2010. Det kan konstateras att branschens utveckling vad avser pris och storleksökning för de undersökta anordningskategorierna i relativa tal följer samma trend som den makrodata som återfinns i Ganslandts utredning. Genomgående framgår att storleken på lagringsutrymmen har ökat explosionsartat över tid samtidigt som prisutvecklingen i motsvarande mån gått ner, enligt vad som närmare redovisas i punkten 2.3 i Ganslandts utredning.

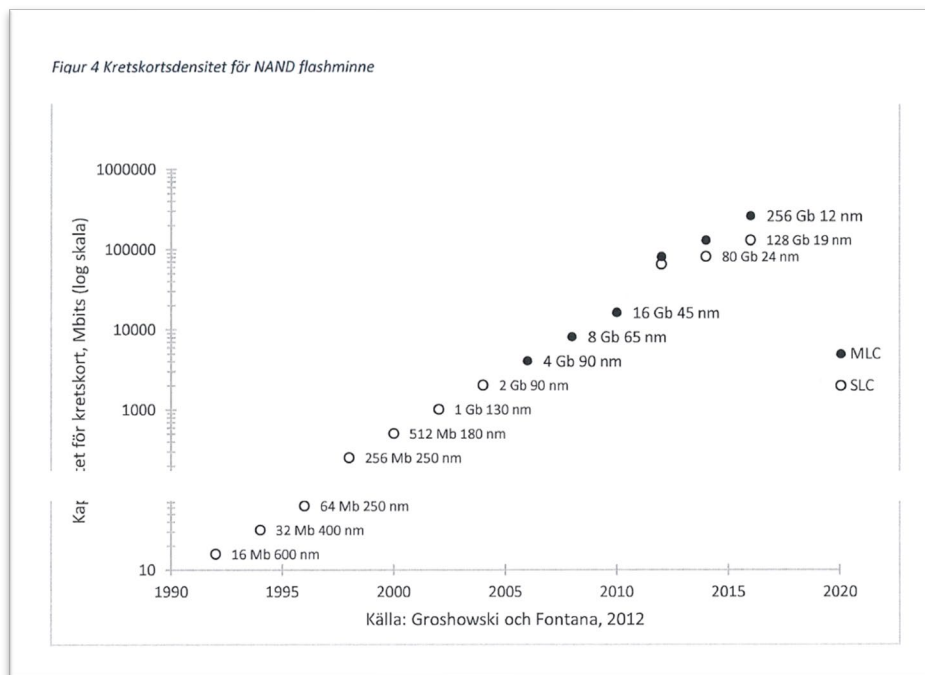
2.3. USB-minnen pris och kapacitet

En avgränsad analys av konsumentpriserna för USB-minnen i USA bekräftar att priset har sjunkit kraftigt under den senaste tjugoårsperioden. I praktiken har priset på USB-minnen sjunkit med exponentiell hastighet, dvs väsentligt snabbare än i linjär takt. Från 2003 till 2018 sjönk priset för USB-minne från ca 0,2 USD per MB till 0,2 USD per GB. Det innebär att konsumenterna 15 år efter 2003 fick 1000 gånger mer minne för samma belopp. Under perioden 2003 till 2006 sjönk priset på USB-minnen med ca 10 gånger (från 0,2 USD/MB till 0,02 USD/MB). Därefter sjönk priset ytterligare 10 gånger mellan åren 2006 och 2010 (från 20 USD/GB till 2 USD/GB) för att sedan sjunka ytterligare ca 10 gånger mellan år 2010 och 2016 (från 2 USD/GB till 0,2 USD/GB). Priset har under perioden 2010 till 2016 halverats ca var 22:a månad.

Parallellt med sjunkande priser per MB har kapaciteten på typiska USB-minnen för konsumenter ökat betydligt. 2010 var en vanlig storlek ca 8 GB. Sex år senare, år 2016, var en vanlig storlek istället ca 128 GB. Under de sex åren har med andra ord kapaciteten ökat ca 16 gånger.

Coughlin (2008 och 2018) visar att samma utveckling gällt för minneskort, se Appendix 1. Ett typiskt minneskort för 20 USD var ca 100 MB år 2004, ca 1 GB år 2007, ca 10 GB år 2010 och ca 100 GB år 2016. Med andra ord har kapaciteten utvecklats så att konsumenten fick 1000 gånger mer minne för samma kostnad år 2016 jämfört med 12 år tidigare.

En motsvarande utveckling för Solid State Drives (SSD) visas i appendix 2. Data visar att priset på SSD sjönk från 0.8 USD/GB år 2013 till 0.08 USD/GB år 2019.

Storleken på filformat

Storleken på filer (formaten) för ljud och rörlig bild som teoretiskt kan nedladdas på anordningar har ökat exceptionellt över tid. Annorlunda uttryckt innebär detta att teknikutvecklingen har medfört att filerna blir tyngre till följd av bland annat bättre bildkvalitet, vilket innebär att samma mängd "verk" successivt tar mer plats och att detta endast är hänförligt teknikutvecklingen (och således inte är kopplat till rättighetsinnehavarnas prestation) samt att det har skett en förflyttning mot en högre andel rörlig bild, som proportionellt sett tar mycket mer plats än exempelvis ljud. Dessa avhandlar Ganslandt närmare i sin rapport under avsnitt 3:

3. Filstorlek och format för multimediaobjekt

Tre faktorer bidrar till att konsumenternas förbrukning av multimediainnehåll sker med allt större upplösning och därmed leder till att multimediaobjektens storlek blir allt större. För det första gör bredbandsutbyggnaden att allt större datamängder kan överföras till konsumenterna till en låg kostnad för användaren. För det andra leder den snabba teknikutvecklingen av flashminnen till att konsumentprodukterna kan ha allt mer avancerad mjukvara installerad. För det tredje blir gränssnitten, i synnerhet digitala skärmar, hörlurar, grafikkort och ljudkort, allt bättre och möjliggör att konsumenterna konsumerar mediainnehåll med allt bättre bild- och ljudkvalitet.

Minskad/upphörd privatkopiering till följd av ändrade konsumentbeteenden

ElektronikBranschen framhåller att privatkopiering numera sker i begränsad omfattning och är en företeelse som i stort har blivit mycket begränsad. Detta påvisas i flera undersökningar och rapporter.

Det följer även av Ganslandts utredning att den typ av anordningar som är aktuella i detta ärende används för andra ändamål än privatkopiering och att konsumtionen av rörligt ljud och film

numera företrädesvis sker genom streaming, och att denna utveckling har skett snabbt. Slutsatsen är att privatkopieringen minskat med hänsyn till de företeelser som Ganslandt metodiskt går igenom.

Nedsättning och föreslagen nivå är inte tillräckligt för att säkerställa rimliga nivåer

Avgifterna kan inte sättas för högt med hänvisning till att det föreligger en möjlighet till nedsättning. Konstruktionen med nedsättningsgrunderna (26 I § URL andra stycket) enligt nuvarande lagkonstruktion, med ett takbelopp som ligger klart över nuvarande branschavtals nivåer på alla betydande produktgrupper, är i praktiken inte ett tillräckligt effektivt verktyg för att korrigera för de i lag angivna avgiftsnivåerna. Särskilt som lagringsutrymmets storlek har en icke adekvat korrelation till såväl frågan om förekomst av privatkopiering som möjligheten att belasta produkten med avgift, med hänsyn till pris- och övriga marknadsförutsättningar.

Tidpunkten för redovisning och betalning samt återförsäljarsystemet

ElektronikBranschen delar uppfattningen i Förslaget

att betaltidpunkten ska förskjutas från importtidpunkten till försäljningstidpunkten till konsument. Ersättningsgill skada kan inte uppstå innan försäljning i konsumentledet.

att det ska införas ett krav på att Copyswede inte kan motsätta sig ett frivilligt sekundäransvar för elektronikbranschen (det s.k. återförsäljarsystemet där näringsidkare i senare handelsled har rätt, men inte skyldighet att överta redovisnings- och betalningsansvaret från en importör).

I Förslaget har det korrekt beaktats att anordningarna efter import regelmässigt lagerhålls innan anordningarna når konsument, och att lagerhållning i princip alltid sker i ett eller fler handelsled innan en enskild anordning når slutkonsumenten efter det att anordningen importerats till Sverige. Vidare är det först efter en tids lagerhållning som detta blir känt när anordningen, re-exporteras, försäljs till konsument eller aktör i ett annat handelsled. Nuvarande lagstiftning har i praktiken inneburit att en tillämpning av lagen skulle innebära att avgiften tas ut innan den kan övervältras på konsument då den tidigaste tidpunkten för när en näringsidkare kan "övervältra" kostnaden för privatkopieringsavgiften på konsument/privatperson, är när försäljning sker till denne.

Näringsidkarnas likviditet skulle minska betydligt om näringsidkarna under längre perioder förväntas ligga ute med betydande belopp i inbetald privatkopieringsersättning. Dessutom innebär en framflyttad tidpunkt för ersättningsskyldighetens uppkomst att administrationen kring felaktigt inkasserad ersättning, som blir föremål för återbetalning med anledning av proffs- och exportundantagen, minskas i betydande utsträckning.

Det bör härvid avslutningsvis framhållas att samtliga av de branschavtal som har tecknats har reglerat en senare tidpunkt för ersättningsskyldighetens uppkomst, det vill säga att betaltidpunkten uppstår först när varan har nått konsumenten. Det har visat sig inte vara möjligt

att i praktiken genomföra något annat system. Av ovan nämnda skäl vidhåller ElektronikBranschen att tidpunkten för uppkomsten av redovisnings- och ersättningsskyldighet behöver ändras till försäljningstillfället i sista led, vanligtvis från återförsäljare till konsument samt att en importör alltid måste ha rätt att hänvisa redovisnings- och betalningsansvaret till ett annat handelsled. Detta är inte en ordning som ska kräva branschavtal med Copyswede.

I denna del hänvisar ElektronikBranschen även till sitt yttrande den 23 september 2022 över betänkandet *SOU 2022:20 Privatkopieringsersättningen i framtiden*, där denna fråga avhandlas mer i detalj. Vad som där framhålls vidhålls oförändrat.

Indexuppräknings

ElektronikBranschen avstyrker förslaget om indexuppräknings. Det finns ingen adekvat korrelation mellan å ena sidan den föreslagna indexregleringen och å andra sidan syftet med privatkopieringsersättningen.

Den skada som potentiellt ska ersättas inom ramen för en privatkopieringsersättningsordning har inget logiskt samband med den allmänna prisutvecklingen som det föreslagna indexet avser att avspegla. Den allmänna konsumentprisutvecklingen fångar exempelvis inte upp sambandet med avgiftsnivån jämfört med exempelvis ändrade konsumentbeteenden, minskad privatkopiering, teknikutveckling, ökad marginalpress etcetera. Prisutvecklingen som sådan på elektronikprodukter säger med andra ord ingenting om den skada som kan orsakas av eventuell privatkopiering. Att någon köper en mobiltelefon med bättre kamera och operativsystem innebär inte att rättighetshavaren lider någon större skada även om prisnivån på den aktuella anordningen generellt skulle gå upp på grund av utökad funktionalitet.

Även om dessa teoretiskt "hanteras" genom nedsättning innebär en indexuppräknings i praktiken en mycket förmånligare mekanism för rättighetsinnehavarna med uppenbar risk för överkompensation. Vidare kan det föreslagna indexet mycket väl komma att gå upp även om priserna på aktuella anordningar går ned, då prispressen på elektronikprodukter många gånger här högre än jämfört med den allmänna konsumentprisutvecklingen. Det framstår inte motiverat att det ska finnas en form av automatisk uppräknings av lagstiftade nivåer. Det framstår inte som att det gjorts någon närmare analys över i Förslaget rörande om konsumentprisindexet även är adekvat i relation till prisutvecklingen på elektronikprodukter över tid.

En automatisk indexuppräknings av de i lag givna nivåerna riskerar att få en effekt av höjda avgifter helt utan grund i relation till det som avgiften teoretiskt är tänkt att motsvara.

Angående frågan om fler rättighetshavare som kan få ta del av inkasserad privatkopieringsersättning

Den omständighet att fler rättighetshavare eventuellt kan komma att få ta del av inkasserad privatkopieringsersättning innebär inget argument för ökade privatkopieringsavgifter. Det endast en fördelningsteknisk fråga inom rättighetshavarkollektivet.

Vad avser frågan om utvidgningen av rättighetshavargrupper och förekommande utländska rättighetshavargrupper är det endast en fördelningsteknisk fråga. ElektronikBranschen finner det inte rimligt att frågan om ömsesidighet ska vara något som lägger ytterligare börda på näringsidkarna utan detta är en regelförändring som hamnar på rättighetshavarna att hantera.

ElektronikBranschen konstaterar alltså att EU-domstolen inte uttryckligen har prövat frågan om möjligheten att kräva ömsesidighet specifikt i relation till privatkopieringsersättning.

Under alla förhållanden ser ElektronikBranschen den föreslagna ändringen som en fördelningsteknisk fråga som inte kan anses påverka avgifternas storlek. Det är i praktiken inget som har förändrats vad avser frågan om fastställandet av nivån på den avgift som har utgått eller vid fastställandet av om en anordning omfattas av privatkopieringsersättning eller ej. Förslaget är således en fråga som primärt har en betydelse för Copyswede vid fördelningen av inkasserad ersättning.

Exempelvis har marknadsundersökningar angående kopieringsbeteende, som har prövats i rättspraxis eller framtagits för andra syften, inte exkluderat privatkopiering av verk från rättighetshavare med anknytning till länder utanför EU/EES. Dessutom var Storbritannien med i EU under en lång tid då lagstiftningen gällde utan att detta påverkat ersättningsnivån. Inte heller diskuterades eller framfördes uppfattningen att avgiften skulle påverkas av den anledningen att Storbritannien lämnade EU. Någon sådan koppling har således aldrig förekommit.

Det innebär att om kravet på ömsesidighet skulle tas bort, rör det en fråga om fördelning inom rättighetshavargruppen och inte ett argument för höjda avgifter. Detta följer exempelvis av

- a) att privatkopiering och frågor om detta inte har gjort den distinktionen i olika marknadsundersökningar med mera.
- b) att den omständighet att ersättning inte har utbetalts till exempelvis Storbritannien inte är något som har beaktats i samband med förhandlingar/rättsliga prövningar.
- c) att andra länder redan har haft en sådan ordning sedan tidigare och alltså har lägre avgifter, vilket inte har beaktats vid jämförelser mellan länder.
- d) att det under alla omständigheter i så fall skett en överkompensation i nuvarande läge då befintliga rättighetshavare historiskt har kunnat få ersättning utifrån privatkopiering som har skett av utländska rättighetshavares verk.

Det ska därtill återigen framhållas att de avgiftsnivåer som följer av branschavtalet under alla omständigheter inte är en relevant utgångspunkt. Det finns därmed inget argument för att höja avgifterna utan tvärtom föreligger det starka argument för sänkta avgifter.

I denna del hänvisas i övrigt till ElektronikBranschens yttrande på förslaget *Ändrade ersättningsregler för privatkopiering*, avgivet den 11 april 2025.

Frågan om off-line-användning

Off-line-användning ska inte grunda någon rätt till privatkopieringsersättning.

En särskild fråga i sammanhanget rör off-line-användning inom ramen för olika typer av strömningstjänster. ElektronikBranschen har varit och är av uppfattningen att sådan konsumtion inte ska grunda någon rätt till privatkopieringsersättning.

Off-line-användning inom en strömningstjänst sker inom tjänstens ramar och är beroende av att användaren fortsatt har ett avtal för tjänsten. Användarna betalar för tjänsten och det skulle därför betala dubbelt om de även ska betala privatkopieringsersättning på den anordning för vilken användningen sker. När konsumenten avslutar tjänsten har denne inte längre tillgång till materialet i off-line-läge.

Som Förslaget redogör för är frågan för närvarande föremål för förhandsavgörande i EU-domstolen (C-496/24, Stichting de Thuiskopie). Generaladvokaten har i yttrandet den 2 oktober 2025 kommit till slutsatsen att sådan konsumtion inte ska anses utgöra privatkopiering som har någon relevans i frågan rörande privatkopieringsavgift.

ElektronikBranschen framhåller att rättighetshavarna inte ska vara berättigade till privatkopieringsersättning för det eventuellt förekommande utnyttjandet av upphovsrättsligt skyddade prestationer genom off-line-användning inom ramen för en tjänsts tillhandahållande till konsument. Det är utan tvivel så att rättighetshavarna redan kompenseras för utnyttjandet på sådana tjänster där det ges en möjlighet för användarna att även använda tjänsterna off-line och någon tillgång till off-lineanvändning utanför tjänsten eller åtkomst till något innehåll efter det att man har slutat erlagga ersättning för tjänsten finns inte. Dessutom skyddas innehållet effektivt mot obehörig användning utanför det som omfattas av erbjudandet genom tekniska skyddsåtgärder som på ett effektivt sätt hindrar privatkopiering i alla avseenden. Med anledning av vad som har framförts ovan finns det anledning att i kommande marknadsundersökningar av privatkopieringsbeteendet säkerställa att off-line-användning tydligt exkluderas.

ElektronikBranschen delar uppfattningen att om rättsläget angående off-line-användning slutligen fastställs på så sätt att sådan kopiering enligt EU-domstolen ska falla utanför ordningen, talar det i sig för att ersättningen bör bli lägre än i dag. I förekommande fall bör avgiften helt bortfalla, exempelvis om det är fråga om anordningar där det huvudsakligen endast förekommer off-line-konsumtion.

Om denna fråga hade varit klarlagd är det ElektronikBranschen uppfattning att de föreslagna beloppen för avgifter samt takbelopp hade varit avsevärt lägre än de reduceringar som nu föreslås.

Nya krav på en organisation som har rätt att kräva in ersättning

ElektronikBranschen ställer sig positiv till att den organisation som kräver in ersättningen får en skyldighet att informera ersättningsskyldiga näringsidkare om grunderna för beräkningen av krav på ersättning, och inte ska få tillämpa avtalsvillkor som inte har saklig grund eller som är diskriminerande.

*Pernilla Enebrink
vd, ElektronikBranschen*